

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Nazwa krajobrazu: Tarnowskie Góry

Kod krajobrazu: 24-341.12-023

Położenie administracyjne: Gmina Tarnowskie Góry, Powiat
tarnogórski

Katowice, Warszawa
2025

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

fot. okładka:

Historyczny układ urbanistyczny - rynek wraz z dominantami: kościołem i ratuszem (fot. Jakub Botwina)

1 METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU

Nazwa Krajobrazu	Tarnowskie Góry
ID	119
Kod krajobrazu	24-341.12-023
Typ, podtyp krajobrazu	10a - Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych
Typ rzeźby terenu*	B - Krajobrazy faliste
Kod mezoregionu*	341.12
Nazwa mezoregionu*	Garb Tarnogórski
Typ krajobrazu naturalnego*	Wyżyn i niskich gór
Nazwa krajobrazu naturalnego*	Węglanowe i gipsowe - erozyjne: zwartych masywów ze skałkami
Kod podokręgu geobotanicznego*	C.3.1.a
Nazwa podokręgu geobotanicznego*	Zabrzeńsko-Tarnogórski
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej*	17
Nazwa krajobrazu roślinności potencjalnej*	Grąd subkontynentalny, odmiana małopolska, forma wyżynna, seria żyzna
Kod regionu historyczno-kulturowego*	I.E.8
Nazwa regionu historyczno-kulturowego*	Konurbacja katowicka, region przemysłowy
Położenie administracyjne	Gmina Tarnowskie Góry, Powiat tarnogórski
Powierzchnia (ha)	97,56

*podano dla jednostki dominującej

2 CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Krajobraz priorytetowy - wielkomiejski, o zachowanych założeniach historycznych obejmujący centralną część Tarnowskich Gór. Jednostka obejmuje historyczne miasto z jego dawnymi dzielnicami i parkiem miejskim im. Franzl Langa, założonym w 1903 r. na terenach pogórnich. Głównym czynnikiem miastotwórczym, a zarazem przestrzennie ograniczającym rozwój krajobrazu, była od początku XVI wieku do lat 20 XX wieku eksploatacja rud na terenie miasta i jego najbliższej okolicy.

Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku:

- oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na wyjątkowo dobrze zachowany historyczny układ przestrzenny, nagromadzenie unikatowych zabytków, pogórnich tym z listy Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz pielęgnowanej tradycji górnictwa srebra, cynku i ołowiu. Podziemia zabytkowej kopalni rud srebrnonośnych oraz sztolni "Czarnego Pstrąga" położone m.in. w granicach krajobrazu uznane za Pomnik historii. Krajobraz wyróżnia zestaw cech charakterystycznych zachowanych w stanie dobrym – typowych dla danej epoki historyczno-stylistycznej i kulturowej. Także obszar Natura 2000 "Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie", stanowiące jedno z największych zimowisk nietoperzy w Polsce.

3 WALORY KRAJOBRAZOWE

Walory przyrodnicze

Elementy przyrodnicze krajobrazu stanowi przede wszystkim park miejski o powierzchni 22 ha, stanowiący zwarty kompleks przyrodniczy. Zieleń komponowana, brak naturalnych zbiorowisk roślinnych. Drzewa tworzą aleje i zgrupowania między którymi występują polany wyposażone w obiekty infrastruktury rekreacyjnej. Park o wysokiej bioróżnorodności, pełni rolę biocenotyczną. Występuje tu 50 gatunków drzew i krzewów, 9 pomników przyrody w tym jeden głaz narzutowy. Park wyróżnia się dobrą kondycją przyrodniczą - jest najlepiej zachowanym, najrozleglejším i najbardziej zróżnicowanym pod względem topograficznym fragmentem krajobrazu Tarnowskich Gór. W granicach jednostki (choć po ziemi) obszar Natura 2000 Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie PLH240003, stanowiące jedno z największych zimowisk nietoperzy w Polsce (kilkanaście tysięcy osobników). Obiekt jest zasiedlany przez nietoperze także w okresie letnim.

Walory kulturowe

Czytelny układ urbanistyczny miasta z charakterystycznym Rynkiem w kształcie trapezu rozszerzającego się ku zachodowi z głównym traktem handlowym - ulicą Krakowską oraz wybiegającymi z naroży rynku ulicami: Legionów, Miarki, Marszałka Piłsudskiego, Sobieskiego i Królika. W obrębie rynku zabytki, m.in.: wzniesiony pod koniec XIX w. ratusz, uznawany za jeden z najpiękniejszych w Polsce, reprezentujący styl neorenesansu północnego z elementami gotyku; zabytkowy Dom Sedlaczka, w którym mieści się od XVIII w. Restauracja-Winiarnia „Sedlaczek” oraz od 1958 r. muzeum; najstarsza w mieście apteka „Pod Białym Aniołem” w Domu Cochlera; XVI-wieczne domy podcieniowe, które pełniły niegdyś funkcję handlową, których właścicielami byli gwarkowie; podcienia sklepienia krzyżowe wsparte na filarach czworobocznych i otwarte na ulicę i rynek arkadowymi łukami; XVIII-wieczny neoromański ewangelicki kościół Zbawiciela – całkowicie przebudowany w 1900 r. Park Miejski w Tarnowskich Górach jako przykład znakomitej rekultywacji i rewitalizacji terenów pogórnich, jest wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Żywa tradycja krajobrazu (obecna w walorach materialnych i niematerialnych). Podziemia zabytkowej kopalni rud srebrnonośnych oraz sztolni "Czarnego Pstrąga" położone m.in. w granicach krajobrazu uznane za Pomnik historii.

Fizjonomia krajobrazu

Obszar Śródmieścia charakteryzuje się promieniście biegnącymi do centrum miasta ulicami, które zostały wytyczone już w XVI. Nieregularna siatka ulic, która przetrwała do dziś, była zdeterminowana działalnością wydobywczą. Liczne zwały, szyby i doły, między którymi przewijały się kręte dróżki, przy których zakładano osiedla w sposób bezplanowy, uniemożliwiły budowanie ulic prostych i szerokich. Na rynku dwie lokalne dominanty - kościół i ratusz. Ratusz widoczny także wzdłuż osi widokowej - ul. Górnicza. Oś widokowa także wzdłuż ul. Bondkowskiego na kościół św. Apostołów Piotra i Pawła. Do charakterystycznych obiektów krajobrazu należą dwa kominy przemysłowe. Park Miejski utworzony na pofałdowanym terenie z pagórkami poszybowymi (warpia). Centralnym punktem założenia jest duża hałda w najstarszej części parku. Przez obszar przebiegają szlaki turystyczne: czerwony Szlak Husarii Polskiej, żółty Szlak Gwarków oraz czarny Szlak Segiedzki oraz szlak Tarnogórski Szlak Historyczny "Srebrny Szlak".

4 DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZDJĘCIE NR 1

Kościół Ewangelicko-Augsburski Zbawiciela na rynku. Dominująca bryła zabudowy (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 2

Rynek - wylot ulicy. Zabytkowy układ kamienic (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 3

Rynek - współczesne zagospodarowanie placu. (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 4

Rynek - okalające kamienice (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 5

Historyczny układ urbanistyczny - rynek wraz z dominantami: kościołem i ratuszem (fot. Jakub Botwina)

5 DOKUMENTACJA KARTOGRAFICZNA

POŁOŻENIE KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO

